

Sygn. akt I A Ca 254/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Irena Ejsmont - Wiszowata
Sędziowie	:	SA Jarosław Marek Kamiński (spr.) SO del. Bogusław Suter
Protokolant	:	Iwona Aldona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2013 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. - (...) Banku Spółdzielczego w Z.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Nadleśnictwu D. w B.**

o zapłatę

na skutek apelacji **powoda**

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 5 grudnia 2011 r. sygn. akt VII GC 77/11

I. uchyła zaskarżony wyrok w punkcie II w zakresie oddalającym powództwo co do kwoty 97.167,01 (dziewięćdziesięciu siedmiu tysięcy stu sześćdziesięciu siedmiu i 01/100) zł i przekazuje sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Białymstoku, znosząc postępowanie przed tym Sądem;

II. pozostawia Sądowi Okręgowemu w Białymstoku rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego

UZASADNIENIE

P. - (...) Bank Spółdzielczy w Z. wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa – Nadleśnictwa D. w B. kwoty 441.196,64 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 kwietnia 2011 r. Powołał się na fakt zawarcia, w dniu 5 stycznia 2010 r., z kredytobiorcą (...) sp. z o.o. w Z., umowy nr (...) o kredyt krótkoterminowy obrotowy w kwocie 500.000 zł, przeznaczony na finansowanie robót budowlanych w ramach zamówienia „Budowa budynku mieszkalnego oraz budynku garażowo – gospodarczego” - umowa nr (...) z dnia 6 listopada 2009 r., zawarta pomiędzy (...) sp. z o.o.,

a zamawiającym Skarbem Państwa – Nadleśnictwo D. w B.. Twierdził, że tytułem zabezpieczenia zwrotu kredytu zawarł w dniu 5 stycznia 2010 r. z (...) sp. z o.o. umowę przelewu wierzytelności z umowy nr (...), na mocy której kredytobiorca scedował na Bank wierzytelności wynikające z tej umowy do wysokości zadłużenia kredytowego. Zadłużenie wynikające z umowy kredytu na dzień sporządzenia wezwania do zapłaty wynosiło 441.196,64 zł (424.713,89 zł + odsetki kapitałowe naliczone do dnia 23 lutego 2011 r. w kwocie 16.482,75 zł).

Nakazem zapłaty z 13 kwietnia 2011 r., wydanym w postępowaniu upominawczym (sygn. akt VII GNc 71/11), Sąd Okręgowy Sąd Gospodarczy w Białymstoku uwzględnił powództwo w całości.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty Skarb Państwa – Nadleśnictwo D. w B. wniósł o oddalenie powództwa. Wskazał, że dopiero po otrzymaniu wezwania do zapłaty z 24 lutego 2011 r., zapoznał się z pismem (...) sp. z o.o. informującym o cesji wierzytelności. Podnosił, że na rachunek bankowy w P. – (...) Banku Spółdzielczym w Z. wpłacił łącznie kwotę 168.932,95 zł (49.559,67 zł + 44.087,17 zł + 75.286,11 zł), zgodnie ze wskazaniem tego rachunku w fakturach wystawionych przez (...) sp. z o.o. Z kolei na rachunek (...) w B. wpłacił pozostałe należności z faktur nr (...) na łączną kwotę 458.333,52 zł. Zaprzeczył, aby umowy dodatkowe, na które powoływał się powód, stanowiły prawne zabezpieczenie kredytu.

Wyrokiem z 5 grudnia 2011 r., Sąd Okręgowy w Białymstoku zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 340.479,70 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 5 kwietnia 2011 r.; oddalił powództwo w pozostałym zakresie; rozstrzygnął o kosztach procesu.

W oparciu o zgromadzony materiał dowodowy, Sąd ten uznał, że pozwany został skutecznie zawiadomiony o przelewie wierzytelności. Dokument „potwierdzenie dłużnika wierzytelności” z dnia 8 stycznia 2010 r. został bowiem opieczętowany pieczęcią firmową pozwanego i podpisany przez Nadleśniczego Nadleśnictwa D. w B., uprawnionego do reprezentowania pozwanego. Powyższe obligowało go do spełnienia świadczenia na rzecz powoda jako nabywcy wierzytelności, w związku z czym, stosownie do treści art. 512 zd.1 k.c., wpłaty dokonane przez pozwanego na rachunek (...) S.A. nie zwalniały go z zobowiązania wobec powoda. Uwzględniając fakt, że pozwany przelał na rachunek bankowy cedenta, podany przez powoda, łączną kwotę 168.932,95 zł (49.559,67 zł + 44.087,17 + 75.286,11 zł), wpłaty te powinny pomniejszyć zadłużenie kredytowe cedenta. W związku z tym roszczenie powoda z tytułu zabezpieczonej cesją należności, uznał za zasadne co do kwoty 331.067,05 zł. Jako podstawę rozstrzygnięcia przywołał art. 509 k.c. i art. 512 k.c. oraz art. 482 k.c. O odsetkach za opóźnienie w uregulowaniu należności, orzekł zgodnie z art. 481 § 1 k.c., przyjmując początkowy bieg ich wymagalności na dzień 5 kwietnia 2011 r.

O kosztach postępowania postanowił w oparciu o art. 100 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniosły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo o zapłatę kwoty 100.716,94 zł. Zaskarżonemu rozstrzygnięciu zarzucił naruszenie:

1. art. 65 k.c. w zw. z art. 509 k.c., art. 510 k.c. i 512 k.c. przez błędną wykładnię postanowień umowy kredytu nr (...) oraz umowy przelewu wierzytelności na zabezpieczenie;
2. art. 3511k.c. przez jego wadliwe zastosowanie;
3. art. 452 k.c. w zw. z art. 361 k.c. przez błędne nadanie okoliczności uwalniającej dłużnika - tj. skorzystaniu przez wierzyciela ze świadczenia - takiego znaczenia, że okoliczność ta jest tożsama z obowiązkiem wierzyciela do spożytkowania dokonanej wpłaty na poczet spłaty kredytu;
4. art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie wadliwej oceny zebranych dowodów;
5. art. 328 § 2 k.p.c. przez sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku w sposób niepełny.

Wnosił o zmianę wyroku w części objętej zaskarżeniem, tj. co do pkt I - poprzez zasądzenie od pozwanego kwoty 441.196,64 zł wraz z ustawowymi odsetkami za okres od dnia 5.04.2011 r. do dnia zapłaty; uchylenie w całości pkt IV; zmianę pkt III poprzez zasądzenie od pozwanego zwrotu kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Natomiast pozwany zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie:

1. art. 510 k.c. w zw. z art. 101 Prawa bankowego przez błędne przyjęcie, że umowa z dnia 5 stycznia 2010 r. stanowi umowę o przelew wierzytelności na spłatę udzielonego kredytu, podczas gdy jej celem było wyłącznie zabezpieczenie spłaty kredytu, co oznacza, że Bank mógł zrealizować uprawnienia z cesji dopiero wówczas, gdy kredytobiorca w terminie, tj. do 31 grudnia 2010 r., nie dokonałby spłaty kredytu,

2. art. 65 k.c. przez uznanie, że umowa przelewu wierzytelności na zabezpieczenie spłaty udzielonego kredytu obejmuje podwyższone odsetki od należności przeterminowanych,

3. art. 512 k.c. przez uznanie, że pozwany został zawiadomiony o treści pisma z 8 stycznia 2010 r., zawierającego „potwierdzenie dłużnika wierzytelności”.

Wnosił o zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Na skutek rozpoznania tych apelacji, wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2012 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku podwyższył zasądzoną od pozwanego kwotę do 344.029,63 zł, oddalając apelację powoda w pozostałej części oraz apelację pozwanego w całości.

W skardze kasacyjnej powód zaskarżył ten wyrok w części, wskazując na niezasadne oddalenie powództwa co do kwoty 97.167,01 zł. Zarzucił Sądowi Apelacyjnemu naruszenie: art. 65 k.c. w związku z art. 509 k.c. w związku z art. 510 k.c. i 512 k.c. oraz art. 457 k.c. w związku z art. 725 k.c. i art. 50 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz.U. z 2012 r., poz. 1376 ze zm.); art. 351 k.c. w związku z art. 77 k.c. i 78 k.c. oraz art. 452 k.c. Na tej podstawie wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania.

Wyrokiem z dnia 10 stycznia 2013 r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok w pkt II w zakresie oddalającym apelację powoda w pozostałej części oraz w pkt III i przekazał sprawę w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku, znosząc postępowanie przed tym Sądem oraz pozostawił Sądowi Apelacyjnemu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Zauważył, że w postępowaniu przed Sądami obu instancji pozwany reprezentowany był przez nadleśniczego lub radców prawnych, działających na podstawie udzielonego im pełnomocnictwa, a zatem dotknięte ono było nieważnością z uwagi na brak właściwego umocowania pełnomocnika pozwanego (art. 379 pkt2 k.p.c.).

Wskazał, że w myśl art. 67 § 2 zd. drugie k.p.c. czynności procesowe za Skarb Państwa podejmuje Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa w zakresie określonym ustawą z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 169, poz. 1417 ze zm. - dalej jako: „u.p.g.s.p.”). Ustawa ta w art. 8 ust. 1 pkt 1 ustanawia obligatoryjne zastępstwo procesowe przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa w sprawach, które należą w pierwszej instancji do właściwości sądów okręgowych. Rozpoznawana sprawa zaś, ze względu na wartość przedmiotu sporu, należała właśnie do właściwości sądu okręgowego (art. 17 pkt 4 k.p.c.) i z tego powodu pozwany powinien być zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa zarówno w postępowaniu w pierwszej, jak i w drugiej instancji. W aktach sprawy brak jest też dowodu, aby Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa przekazała tę sprawę Skarbowi Państwa - Nadleśnictwu D. w B.. Jedynie w takim wypadku jednostka ta mogłaby samodzielnie dokonywać czynności procesowych w postępowaniu cywilnym za Skarb Państwa.

Występujący dotychczas w niniejszej sprawie pełnomocnik Skarbu Państwa nie mógł być zatem pełnomocnikiem w tym postępowaniu i z tego względu postępowanie to było dotknięte nieważnością na podstawie art. 379 pkt 2 k.p.c. Z tych też względów, Sąd Najwyższy biorąc pod uwagę nieważność postępowania, uchylił zaskarżony wyrok w zakresie zaskarżenia skargą kasacyjną - a więc w punkcie II co do rozstrzygnięcia o oddaleniu apelacji powoda w pozostałej części oraz w punkcie III - i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, znosząc postępowanie przed tym Sądem.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Według art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji, jest związany zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa procesowego, tym niemniej z urzędu bierze pod uwagę naruszenia prawa procesowego prowadzące do nieważności postępowania. Oznacza to, że merytoryczna ocena apelacji, powinna być poprzedzona analizą prawidłowości postępowania przed sądem I instancji, z uwagi na nie występowanie w nim jako reprezentanta Skarbu Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa.

Z okoliczności sprawy wynika zaś bezspornie, że Sąd I instancji dopuścił się naruszenia art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. 2005 r. Nr 169 poz. 1417 ze zm.) w zw. z art. 67 § 2 k.p.c., albowiem przed Sądem Okręgowym czynności za pozwane Nadleśnictwo D. w B. podejmował nadleśniczy lub radcowie prawni, działający na podstawie udzielonego im pełnomocnictwa procesowego. Tymczasem, jak to zauważył Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 stycznia 2013 r., zgodnie z treścią art. 8 ust. 1 o Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa, istniało obowiązkowe zastępstwo procesowe Skarbu Państwa przez Prokuratorię Generalną w sprawach rozpoznawanych w pierwszej instancji przez sąd okręgowy. Chodzi tu przede wszystkim o sprawy określone w art. 17 k.p.c., w tym o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych (pkt 4).

Skoro zaś niniejsza, sprawa z uwagi na wartość przedmiotu sporu przekraczającą 75.000 zł, należała do właściwości sądu okręgowego, zatem Nadleśnictwo D. w B. powinno być w niej zastępowane przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa.

Zaznaczyć przy tym należy, że przyjęty w kodeksie postępowania cywilnego model apelacji pełnej, pozwala na sanowanie w postępowaniu apelacyjnym niektórych przypadków nieważności postępowania zachodzących przed sądem pierwszej instancji. Dotyczy to także uchybień polegających na braku właściwej reprezentacji strony, w przypadku których możliwe jest zatwierdzenie przez stronę czynności procesowych, dokonanych przed Sądem pierwszej instancji. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednak, że możliwość następczego zatwierdzenia przez stronę czynności procesowej dokonanej w jej imieniu dotyczyć może jedynie osoby, która mogła być pełnomocnikiem tej strony. Uznaje się, że w razie takiego zatwierdzenia nie zachodzi wypadek nienależytego umocowania pełnomocnika strony, powodujący nieważność postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 września 1998 r. II CKN 529/98 LexPolonica nr 2024704, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 sierpnia 2000 r. IV CKN 1137/2000 LexPolonica nr 2025340, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2005 r. IV CZ 112/2005 LexPolonica nr 3934532, uchwałę Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r. III CZP 154/2007 OSNC 2008/12 poz. 133, i uchwałę Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2009 r. III CZP 118/2008 OSNC 2009/6 poz. 76, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2011 r. IV CSK 502/2010 niepubl.).

Z okoliczności rozpoznawanej sprawy wynika jednak, że występujący dotychczas w niniejszej sprawie pełnomocnik Skarbu Państwa nie mógł być pełnomocnikiem w tym postępowaniu, z uwagi na obligatoryjne zastępstwo procesowe Skarbu Państwa przez Prokuratorię Generalną. Zatem nawet potwierdzenie przez radcę Prokuratorii wszystkich czynności dokonywanych przed sądem pierwszej instancji przez dotychczasowego pełnomocnika pozwanego Nadleśnictwa, nie sanowało uchybień skutkujących uznaniem za nieważne czynności podejmowanych przez niego (art. 379 pkt 2 k.p.c.).

W związku z tym wyrok Sądu Okręgowego należało uchylić w zaskarżonej części (co do kwoty 97.167,01 zł), znieść postępowanie w zakresie objętym nieważnością i sprawę w tym zakresie przekazać Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, o czym Sąd Apelacyjny orzekł na mocy art. 386 § 2 k.p.c.